

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 6 februari 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 196) om galtbesiktningstvång.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 12 januari 1946 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 13, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 196) om galtbesiktningstvång.

Förslaget är av följande lydelse:

»Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 196) om galtbesiktningstvång.

Härigenom förordnas, att 1 och 2 §§ lagen den 14 juni 1928 om galtbesiktningstvång¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Där förhållandena — — — del därav.

Galtbesiktningstvång kan i enlighet med vad nedan sägs vara antingen begränsat eller allmänt.

2 §.

Inom område, där begränsat galtbesiktningstvång införts, må icke galt, med mindre den med hänsyn till svinavelns ståndpunkt inom orten prövats vara lämplig för betäckningsändamål, vare sig kostnadsfritt eller mot ersättning användas till betäckning av hondjur, som tillhör annan än galtens

¹ Senaste lydelse av 2 §, se 1931:54.

ägare, och ej heller, därest galten äges av två eller flera personer samfällt, till betäckning av hondjur, som tillhör någon av dem enskilt.

Där allmänt galtbesiktningstvång gäller, må annan galt än sådan som i överensstämmelse med vad i första stycket sägs prövats vara lämplig över huvud taget icke användas till betäckning.

Angående prövning, som nu nämnts, meddelas närmare bestämmelser av Kungl. Maj:t.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.

Förordnande om införande av galtbesiktningstvång, som meddelats före lagens ikraftträdande, skall anses gälla begränsat galtbesiktningstvång.»

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån ej därför redogöres närmare i det följande, hänvisa till propositionen.

Efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition nr 189 beslöt 1928 års riksdag lagstiftning om galtbesiktningstvång och lag därom utfärdades den 14 juni 1928 (nr 196). Sedan däri vidtagits ändring genom lag den 2 april 1931 (nr 54), gäller i huvudsak följande. Enligt 1 § äger Kungl. Maj:t, där förhållandena inom hushållningssällskaps område sådant påkalla, på framställning av sällskapet och vederbörande landsting förordna, att galtbesiktningstvång skall införas inom sällskapets område eller del därav. Inom område, där galtbesiktningstvång införts, får enligt 2 § icke galt, med mindre den med hänsyn till svinavelns ståndpunkt inom orten prövats vara lämplig för betäckningsändamål, vare sig kostnadsfritt eller mot ersättning användas till betäckning av hondjur, som tillhör annan än galtens ägare, och ej heller, därest galten äges av två eller flera personer samfällt, till betäckning av hondjur, som tillhör någon av dem enskilt. Om prövning, som nyss nämnts, har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 7 december 1928 (nr 453) meddelat närmare bestämmelser (i viss del ändrade genom kungörelse den 2 april 1931, nr 55).

Galtbesiktningstvång är numera infört i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län.

Vid olika tillfällen har hos Kungl. Maj:t gjorts framställningar om skärpning av bestämmelserna rörande galtbesiktningstvång, främst i syfte att förhindra försäljning av suggor, som härstammade från eller vore betäckta av icke godkända galtar. Sålunda har *Sveriges slakteriförbund* i skrivelse den 17 februari 1937 hemställt om sådan ändring i förevarande lag om galtbesiktningstvång, att de framgångar som vunnits beträffande svinstammens kvalitet icke äventyrades genom ansvarslös betäckning med okända galtar och försäljning av mindervärdiga suggor.

Malmöhus läns småbrukarförbund har sedermera i skrivelse den 20 oktober 1943 hemställt, dels att lagen om galtbesiktningstvång måtte så kompletteras att inom område där lagen tillämpades ej finge annat än för omedelbar nedslaktning till försäljning utbudas hondjur av svin, betäckt av fargalt som icke förklarats lämplig för betäckningsändamål, dels ock att åtgärder måtte vidtagas för införande av särskild avgift å suggor som utbjödes till salu å offentlig auktion.

Över denna framställning har lantbruksstyrelsen avgivit infordrat utlåtande. Vid detta fanns fogat yttrande av Malmöhus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

I anledning av förenämnda två framställningar upprättades i juli 1945 inom jordbruksdepartementet en promemoria med förslag till viss ändring i lagen om galtbesiktningstvång. Häröver ha yttranden avgivits av lantbruksstyrelsen efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i Stockholms län och stad, Uppsala, Östergötlands och Kronobergs län, Kalmar läns norra och södra delar, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus län, Älvsborgs läns norra del, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Kopparbergs län ävensom av medicinalstyrelsen, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet landsbygdens folk (RLF) och Svenska svinavelsföreningen.

I *promemorian* har framhållits bland annat, att staten på olika sätt stödde anskaffningen av goda handjur för husdjursaveln och att statsbidrag sedan flera år utginge för dylika ändamål. Genom lagarna om hingstbesiktningstvång och galtbesiktningstvång hade möjligheter öppnats att förhindra användningen av mindervärdiga handjur för betäckning, vilket kunde ske genom att besiktningstvång infördes. Enligt båda de nu berörda lagarna vore emellertid förbudet att använda ett icke godkänt handjur begränsat till att avse betäckning av annan tillhörigt hondjur. Ägaren av en hingst eller fargalt, som icke ansåges lämplig för avel, kunde alltså, även där besiktningstvång gällde, använda ett sådant djur för betäckning av egna hondjur. Nu berörda begränsning av räckvidden för lagstiftningen hade, i vad avsåge galtbesiktningstvånget, medfört att syftet med lagbestämmelserna i betydande grad icke kunnat uppnås. Suggor som betäckts av olämpliga fargaltar hade nämligen i icke ringa utsträckning försålts för avel. Uppenbart vore att detta förhållande icke kunde anses tillfredsställande. Det förslag till fullständigande av bestämmelserna i lagen om galtbesiktningstvång som närmast blivit ifrågasatt — nämligen införandet av förbud att för annat ändamål än omedelbar nedslaktning till försäljning utbudas hondjur av svin, betäckt av fargalt som icke förklarats lämplig för avel — torde emellertid vara förenat med betydande olägenheter. Sålunda kunde säljaren för att fria sig från ansvar göra ett formellt förbehåll, att försäljningen skedde för omedelbar nedslaktning, och om köparen trots detta läte djuret leva och lämna avkomma, kunde säljaren ej rimligen göras ansvarig därför. För att lagen skulle få någon verkan måste då även köparen åläggas straffansvar. En sådan lös-

ning av frågan syntes knappast kunna förordas. Mest rationellt skulle givetvis vara, om man kunde helt förbjuda användningen för betäckningsändamål av fargaltar, som icke ansåges därtill lämpliga. En åtgärd av dylik innebörd syntes dock innebära ett alltför stort intrång i den enskildes handlingsfrihet för att i första hand kunna förordas.

Enligt vad i promemorian framhållits ansåges däremot såsom en lämplig skärpning av gällande bestämmelser kunna ifrågasättas att föreskriva skyldighet för säljare av hondjur av svin över en viss ålder, förslagsvis sex månader, att i samband med försäljningen lämna köparen vissa uppgifter rörande djurets härstamning och betäckningsförhållanden. Detta syntes böra ske på det sätt, att säljaren ålades att till köparen överlämna ett härstamningsbesked i enlighet med formulär som fastställdes av lantbruksstyrelsen. Sådan handling syntes böra avlämnas oavsett om köparen fordrade detta eller icke. För underlåtenhet att lämna härstamningsbesked och för avgivande av oriktig uppgift borde straffbestämmelserna i lagen om galtbesiktningstvång gälla. Härstamningsbesked syntes icke behöva lämnas då djur försålades för omedelbar nedslaktning.

En författningsändring i överensstämmelse med vad nu antytts kunde, enligt uttalande i promemorian, antagas icke blott begränsa möjligheterna att försälja suggor, som blivit betäckta av icke godkända galtar, utan även tillgodose det framförda önskemålet att motverka avyttrandet av suggor med okänd härstamning.

I *yttrandena* över det i promemorian framlagda förslaget ha framförts delade meningar om lämpligaste sättet att råda bot för de mindre tillfredsställande förhållanden som, enligt vad från åtskilliga håll vitsordats, nu rådde på ifrågavarande område. Medan förslaget om införande av skyldighet för säljare att i härstamningsbesked lämna vissa uppgifter om det djur som såldes blivit tillstyrkt i ett flertal yttranden, har i andra en sådan åtgärd icke ansetts tillfyllest eller lämplig utan i stället förordats införande av förbud att, inom område där galtbesiktningstvång gäller, över huvud taget till betäckning använda galt som icke prövats vara lämplig. Enligt uttalanden i några yttranden vore en fortsatt upplysningsverksamhet att föredraga.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, har i ärendet anfört följande:

»Enligt nuvarande bestämmelser om galtbesiktningstvång är det inom de delar av landet, där galtbesiktningstvång gäller, förbjudet att använda galt, som icke godkänts, till betäckning av hondjur, som tillhör annan än galtens ägare, eller att, om galten äges av flera personer samfällt, använda den till betäckning av hondjur, som äges av någon av dem enskilt. Bestämmelserna lägga däremot icke hinder i vägen för användningen av icke godkänd galt vid betäckning av egna hondjur. Såsom framgår av den föregående redogörelsen har detta medfört att syftet med ifrågavarande bestämmelser inom vissa

delar av landet icke tillfredsställande tillgodosetts. Sålunda har, framförallt vid auktioner, saluförts underhålligt avelsmaterial varigenom svinstammens kvalitet sjunkit inom områden, som man velat skydda häremot. Särskilt har till följd härav skada uppstått för det mindre jordbruket, till vilket detta sämre svinmaterial inköpts. Med hänsyn härtill synes påkallat, att möjligheter öppnas att få till stånd en bättre ordning härutinnan.

I detta hänseende har såsom framgår av det anförda framförts olika förslag. Sålunda har i den från jordbruksdepartementet utremitterade promemorian ifrågasatts införande av skyldighet för säljare av hondjur av svin, som uppnått viss ålder, att i ett s. k. härstamningsbesked lämna vissa uppgifter om det sålda djurets härstamning och betäckningsförhållanden. Därigenom skulle köparen beredas möjlighet att bättre bedöma värdet av det utbudna djuret, varmed jämväl skulle följa att sådan försäljning av avelssvin som icke kunde anses önskvärd motverkades. Emellertid torde, såsom i åtskilliga yttranden framhållits, den föreslagna åtgärden knappast komma att bli effektiv eller medföra åsyftad verkan med mindre den förbindes med skyldighet att märka de djur som säljas. Att föreskriva en så betungande förpliktelse torde för nu ifrågavarande ändamål knappast kunna anses skäligt. Då skyldigheten att utfärda och avlämna härstamningsbesked därjämte skulle i icke ringa grad tynga sådan försäljning av avelssvin, mot vilken några befogade anmärkningar icke kunna riktas, finner jag den ifrågasatta utvägen knappast utgöra en tillfredsställande lösning av föreliggande spörsmål.

Såväl i promemorian som i åtskilliga yttranden har uttalats, att det torde vara mest rationellt att förbjuda användning över huvud taget av icke godkända galtar till betäckning inom de delar av landet, där galtbesiktningstvång anses böra gälla. Även om ett sådant allmänt förbud skulle anses innebära ett visst ingrepp i den enskildes näringsfrihet, anser jag mig likväl med hänsyn till det intresse, som därigenom skulle tillgodoses, böra tillstyrka, att möjlighet öppnas att meddela ett dylik förbud inom områden, där nuvarande förhållanden i förevarande avseende måste betraktas som otillfredsställande. Därest ett allmänt förbud mot begagnande av icke godkänd galt endast må utfärdas efter framställning från såväl landstinget som hushållningssällskapet, torde näppeligen någon berättigad invändning kunna göras mot denna lösning av den föreliggande frågan. I anslutning härtill torde alltså sådan ändring i gällande bestämmelser om galtbesiktningstvång böra vidtagas, att Kungl. Maj:t må kunna efter framställning av vederbörande landsting och hushållningssällskap förordna, att inom visst område skall införas allmänt galtbesiktningstvång, innebärande förbud att över huvud taget för betäckning använda icke godkänd galt. Möjlighet synes mig dock alltjämt böra finnas att åt galtbesiktningstvång giva samma begränsade omfattning som hittills. Genom denna anordning synas de olika intressen som kunna vara i behov av stöd allt efter förhållandena inom olika landsändar kunna erhålla erforderligt skydd.

Den föreslagna författningsändringen torde böra träda i kraft den 1 juli 1946. Förordnande om införande av galtbesiktningstvång, som meddelats före ikraftträdandet, torde böra anses gälla sådant begränsat galtbesiktningstvång, som nyss angivits.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 196) om galtbesiktningstvång.»

Utskottet.

Såsom framhållits av departementschefen utgöra de nuvarande bestämmelserna om galtbesiktningstvång icke något hinder mot att använda icke godkänd galt till betäckning av egna hondjur. Enligt vad som framgår av den i propositionen lämnade redogörelsen har detta medfört att i vissa landsdelar särskilt vid auktioner ett underhaltigt avelsmaterial, bestående av sugor av okänd härkomst och betäckta av olämpliga fargaltar, saluförts. Därigenom har syftet med ifrågavarande bestämmelser icke uppnåtts.

För att råda bot härpå föreslås i propositionen sådana ändringar i den gällande lagen om galtbesiktningstvång, att möjligheter öppnas för Kungl. Maj:t att på framställning av vederbörande hushållningssällskap och lands- ting förordna, att inom sådana hushållningssällskapsområden eller delar därav, där förhållandena i nämnda avseende anses otillfredsställande, skall införas allmänt galtbesiktningstvång, innebärande att annan galt än sådan som enligt lagens föreskrifter prövats lämplig överhuvud taget icke må användas för betäckning. Nuvarande galtbesiktningstvång, som enligt de föreslagna lag- ändringarna hädanefter skall benämnas begränsat galtbesiktningstvång, skall fortfarande kunna tillämpas inom de delar av landet, där så med hänsyn till rådande förhållanden prövas lämpligt. De förordnanden om införande av galtbesiktningstvång som meddelats före den dag, då de nya bestämmelserna föreslagits skola träda i kraft eller den 1 juli 1946, skola anses gälla begränsat galtbesiktningstvång.

Utskottet finner vad sålunda och i övrigt föreslagits innebära en lämplig avvägning mellan olika berättigade intressen på området och kan sålunda tillstyrka bifall till propositionen.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må antaga Kungl. Maj:ts förevarande förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 14 juni 1928 (nr 196) om galtbesiktningstvång.

Stockholm den 5 februari 1946.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Gabrielsson, Nils Olsson, Näslund, Dahlström, Svedberg* och *Jonsson* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Gustafson i Vimmerby, Carlström, Mäler, Lundbom, Andersson i Surahammar, Andersson i Hyssna* och *Stattin*.
